

УДК 347.441.832:347.934

Водоп'ян Т. В.

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного права
та галузевих дисциплін
Національний університет водного господарства та
природокористування*

**ВИРІШЕННЯ СПРАВ ПРО ВИЗНАННЯ НЕДІЙСНИМИ
ПРАВОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ ДІЄЗДАТНОЮ ОСОБОЮ В МОМЕНТ,
КОЛИ ВОНА НЕ УСВІДОМЛЮВАЛА ЗНАЧЕННЯ СВОЇХ ДІЙ ТА
(АБО) НЕ МОГЛА КЕРУВАТИ НИМИ**

Постановка проблеми. Однією з передбачених законом підстав недійсності правочинів є дефект волі. При вчиненні правочину неабиякого значення набуває волевиявлення учасника правочину, яке за вимогами закону має бути вільним і відповідати його внутрішній волі (ч. 3 ст. 203 ЦК України)[1]. Порушення цієї вимоги щодо чинності правочину є підставою для визнання його недійсним у судовому порядку. Практика розгляду національними судами справ про визнання правочинів недійсними виявляє окремі прогалини у законодавчому регулюванні, що закріплює правові наслідки недійсності правочинів укладених в стані, коли особа не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження окремих питань недійсності правочинів, укладених фізичною особою в момент,

---

© Водоп'ян Т. В., 2016

© Національний університет «Острозька академія», 2016

-
- Вирішення справ про визнання недійсними правочинів, вчинених дієздатною особою в момент, коли вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними / Т. В. Водоп'ян// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2016. – № 2(14) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2016/n2/16vtvmkn.pdf>.

коли вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними містяться у працях таких науковців як О.А.Красавчіков, Я.Р. Веберс, В.А. Ойгензіхт, Т.В. Шепель, О.І. Длугош, Я.М. Романюк та інших.

Постановка завдання. Необхідно проаналізувати особливості вирішення судами справ про визнання недійсними правочинів, укладених дієздатною фізичною особою, в момент, коли вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними. Дослідити змістовне значення та еволюцію виникнення поняття «адієздатність», його зв'язок із поняттям «дієздатність».

Виклад основного матеріалу. Передбачаючи випадки, у яких волевиявлення учасника правочину не відповідає його волі, законодавець серед інших врахував випадок, у якому особа під час вчинення правочину з тих чи інших причин може перебувати у стані, коли вона не усвідомлює значення своїх дій та (або) не може керувати ними.

При цьому законодавець не надає значення причині, з якої особа потрапила у такий стан – чи така причина зумовлена об'єктивними факторами (психічна хвороба, нервові потрясіння), чи суб'єктивними (стан алкогольного, наркотичного сп'яніння, у який сама особа себе ввела чи хтось інший). Слід зазначити, що нездатність усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними завжди пов'язана саме з психічним станом особи, а не з іншими факторами (вік, спосіб життя, переконання). Одне можна стверджувати беззаперечно, – такий стан є завжди станом психіки людини.

Досліджуваний стан, у якому юридично дієздатна фізична особа не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними, слід відрізнити від обмеженої дієздатності та недієздатності встановлених рішенням суду.

-
- Вирішення справ про визнання недійсними правочинів, вчинених дієздатною особою в момент, коли вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними / Т. В. Водоп'ян// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2016. – № 2(14) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2016/n2/16vtvmkn.pdf>.

Для визначення вказаного стану в цивільному праві вченим О. А. Красавчіковим було запропоновано термін «адієздатність» [2, с. 87]. Оданак, Я.Р.Веберс, заперечуючи запропонований термін, зазначав, що дієздатність визначається як юридичний стан, що виникає на основі судового рішення, відповідно стан, коли особа не могла розуміти значення своїх дій в певний момент неправильно розглядати як недієздатність чи адієздатність, оскільки одна й та ж особа не може бути одночасно дієздатною та недієздатною [3, с. 162].

Ойгензіхт В. А. вважав, що в стані адієздатності має місце втрата волездатості як одного із елементів дієздатності, одного з аспектів його психологічного змісту [4, с. 18-45]. Такі дефекти волі він називав «неволездатністю» [4, с.105]. Іншими науковцями пропонувалося ввести таку категорію як «ступені неволездатності», яка б дозволила точніше передбачати обмеження та заборони; юридичним виразом цього поняття є повна чи часткова недієздатність особи (Л.Я. Данілова) [5, с. 14]. Зазначалось також про осіб, які тимчасово перебувають у стані неосудності (В.Я. Рясенцев) [6, с. 30].

Не можна не погодитися з О.І. Длугош, яка зазначає, що при вчиненні правочину особою у момент, коли вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними, воля особи в такому випадку або взагалі відсутня, або настільки спотворена, що зовсім не відповідає тій волі, яка була б у особи, якщо б вона перебувала в нормальному психічному стані [7, с. 140].

Шепель Т. В. дає визначення адієздатності, як цивільно-правового стану нездатності внаслідок психічного захворювання вчинити правочин і нести відповідальність за завдану шкоду. Цей стан Т.В. Шепель пропонує характеризувати за допомогою трьох критеріїв адієздатності: а) медичного,

---

▪ Вирішення справ про визнання недійсними правочинів, вчинених дієздатною особою в момент, коли вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними / Т. В. Водоп'ян// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2016. – № 2(14) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2016/n2/16vtvmkn.pdf>.

тобто наявність тимчасового чи хронічного психічного захворювання; б) психологічного – нездатності в момент вчинення правочину розуміти їх значення та керувати ними; в) юридичного, який розуміється як нездатність вчинити конкретний правочин і відповідати за завдану шкоду [8, с.10-21].

Слід зауважити, що у законодавстві України відсутній термін «адієздатність», вказане поняття вживається в доктрині цивільного права, у якій, однак, не визначено чіткої конструкції цього явища.

На відміну від юридичної недієздатності, яка пов'язується законом з визнанням особи недієздатною в судовому порядку (ст. 39 ЦК України), у випадку фактичної недієздатності, вона має тимчасовий, інколи навіть одномоментний характер [9, с. 59].

Основним моментом у понятті адієздатності є його зв'язок з таким аспектом дієздатності як правочиноздатність.

Слід зауважити, що законодавство ускладнює кваліфікацію стану осіб, формально дієздатних, але коли вони перебувають в такому стані, що не могли розуміти значення своїх дій з точки зору їх правосуб'єктності. Оскільки правочин в даному випадку визнається недійсним тільки у зв'язку з факторами, що впливають на правосуб'єктність особи, то спірним є погляд, відповідно до якого вона вважається дієздатною в момент вчинення правочину. Законодавство встановлюючи, що недієздатними є тільки особи, визнані такими судом, чітко розрізняє осіб недієздатних та осіб формально дієздатних, але не здатних розуміти значення своїх дій в момент вчинення правочину. Разом з тим цивільне законодавство однозначно встановлює правову кваліфікацію вчинюваних ними правочинів. Правочини перших відносяться до абсолютно недійсних (нікчемний правочин), а других – до оспорюваних.

▪ Вирішення справ про визнання недійсними правочинів, вчинених дієздатною особою в момент, коли вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними / Т. В. Водоп'ян// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2016. – № 2(14) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2016/n2/16vtvmkn.pdf>.

Відповідно до ст. 225 ЦК України правочин, який дієздатна фізична особа вчинила в момент, коли вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними, може бути визнаний судом недійсним за позовом цієї особи, а в разі її смерті – за позовом інших осіб, чий цивільні права або інтереси порушені. У разі наступного визнання фізичної особи, яка вчинила правочин, недієздатною позов про визнання правочину недійсним може пред'явити її опікун.

Право на подання позову про оспорення правочину на цій підставі має особа, що уклала правочин, а також відповідно до ст. 225 ЦК України це право у разі її смерті надано особам, чий права та інтереси порушені. Якщо особу, яка уклала правочин згодом визнано недієздатною рішенням суду, право оспорення надано опікунові.

Як роз'яснює Верховний Суд України в п. 16 Постанови Пленуму від 06.11.2009 № 9 «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» [10, 317], правила статті 225 ЦК України поширюються на ті випадки, коли фізичну особу не визнано недієздатною, однак у момент вчинення правочину особа перебувала в такому стані, коли вона не могла усвідомлювати значення своїх дій та (або) не могла керувати ними (тимчасовий психічний розлад, нервове потрясіння тощо).

При розгляді справи № 6-131 цс 14, предметом якої був спір про визнання договору недійсним із підстав, передбачених ч. 1 ст. 225 ЦК України, Верховний Суд України зробив правовий висновок, відповідно до якого суд може визнати договір недійсним із підстав, передбачених ч. 1 ст. 225 ЦК України в разі, якщо встановить, що у момент укладення договору позивач був неспроможний розуміти значення своїх дій та (або) керувати ними. Той факт, що позивач у момент укладення договору виявляв ознаки психічного розладу, які здійснили істотний вплив на його здатність

▪ Вирішення справ про визнання недійсними правочинів, вчинених дієздатною особою в момент, коли вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними / Т. В. Водоп'ян// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2016. – № 2(14) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2016/n2/16vtvmkn.pdf>.

усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними, обмежуючи цю здатність, не є підставою для визнання договору недійсним відповідно до ч. 1 ст. 225 ЦК України.[11]

Довести той факт, що особа в момент вчинення правочину не могла усвідомлювати значення своїх дій та (або) не могла керувати ними, досить складно.

Аналогічно, і саме по собі вживання окремих лікарських засобів не може слугувати підставою для визнання недійсним правочину на підставі ст. 225 ЦК України. Зокрема, під час розгляду справи про визнання заповіту недійсним позивач посилався на те, що його батько хворів на онкозахворювання та у зв'язку з хворобою батько вживав лікарські засоби: трамадол та морфін, які, на його думку, могли вплинути на психічний стан батька та, як наслідок, батько не міг усвідомлювати значення своїх дій. Однак суд відмовив у задоволенні позовних вимог про визнання заповіту недійсним, оскільки згідно висновку, що міститься в акті судово-психіатричного експерта батько позивача в період часу, що цікавить суд, тобто на час складання заповіту на будь-який психічний розлад не страждав. За своїм психічним станом міг під час складання заповіту, усвідомлювати свої дії та керувати ним [12].

З метою встановлення наявності такого стану, передбаченого ст. 225 ЦК України, у момент укладення правочину суд відповідно до вимог ст. 145 ЦПК України [13] зобов'язаний призначити судово-психіатричну експертизу за клопотанням хоча б однієї зі сторін. Справи про визнання правочину недійсним з підстав вчинення їх особою у стані, коли особа не могла усвідомлювати значення своїх дій та (або) не могла керувати ними, вирішуються судом із врахуванням як висновку судово-психіатричної експертизи, так і інших доказів згідно з вимогами статті 212 ЦПК.

▪ Вирішення справ про визнання недійсними правочинів, вчинених дієздатною особою в момент, коли вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними / Т. В. Водоп'ян// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2016. – № 2(14) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2016/n2/16vtvmkn.pdf>.

При розгляді справ за позовами про визнання недійсними заповітів на підставі ст. 225, ч. 2 ст. 1257 ЦК України суд відповідно до статті 145 ЦПК України за клопотанням хоча б однієї зі сторін зобов'язаний призначити посмертну судово-психіатричну експертизу. Висновок зазначеної експертизи має стосуватися стану особи саме у момент вчинення правочину.

Зауважимо, що проведення судово-психіатричної експертизи за життя людини не є проблематичним, однак у випадку смерті особи, це завдання значно ускладнюється, посмертна експертиза потребує чималої кількості фактичного матеріалу про спірний період життя людини, а позивачі не завжди можуть надати достатню кількість необхідних даних.

У поодиноких випадках при розгляді справ про визнання недійсними заповітів, на підставі ст. 225 ЦК України, суди вирішують справи без призначення у справі посмертної судово-психіатричної експертизи на підставі інших доказів (медичних довідок про наявність захворювань, показань свідків) та приходять до висновку про наявність чи відсутність підстав для задоволення позову. Оскільки, у ч. 1 ст. 225 ЦК України законодавцем вжито термін «момент» вчинення правочину, у разі призначення психіатричної експертизи необхідно ставити перед експертом питання щодо конкретно визначеного відрізка часу, позаяк навіть протягом дня психічний стан фізичної особи може зазнавати змін.

Висновок про тимчасову недієздатність сторони правочину у зв'язку з перебуванням у стані адієздатності повинен ґрунтуватися на підставі доказів, що свідчать про внутрішній, психічний стан особи в момент вчинення правочину. Попри той факт, що висновок експертизи в досліджуваній категорії справ є тільки одним із доказів і йому слід давати оцінку лише у сукупності з іншими доказами, будь-які інші обставини

-
- Вирішення справ про визнання недійсними правочинів, вчинених дієздатною особою в момент, коли вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними / Т. В. Водоп'ян// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2016. – № 2(14) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2016/n2/16vtvmkn.pdf>.

(наприклад, листування особи, показання свідків та ін.) набувають тільки додаткового значення для встановлення факту, чи була здатною особа в конкретний момент вчинення правочину розуміти значення своїх дій та (або) керувати ними.

Основними об'єктами дослідження при проведенні посмертної судово-психіатричної експертизи є медична документація та матеріали справи. Медична документація може бути первинною (історія хвороби, амбулаторна картка, консультативне заключення) та вторинною (виписка з історії хвороби, довідка з медичної установи тощо).

Принагідно зазначимо, що матеріали справи становлять інтерес для експерта не вцілому, а лише в тій частині, де безпосередньо чи опосередковано відображені особливості психічного стану підекспертної особи. Зазвичай вказані дані можуть міститися у особистих записах, листах особи, показаннях свідків, інших юридичних документах, у яких відображено ті чи інші сторони його психіки.

За відсутності медичної документації безпосередньо щодо того періоду часу, у який було вчинено оспорюваний правочин, на думку В. Первомайського, повинен застосовуватись динамічний аналіз психічного стану особи, що базується на правилах принципу презумпції: визнання презумованого твердження істинним до тих пір, доки не буде доведено протилежне і тлумачення сумнівів, які неможливо усунути, на користь даної особи [14, с. 7].

Таким чином презумпція психічного здоров'я діє у разі відсутності медичних (та інших) даних про наявність у особи порушень психіки до вчинення правочину. Слід зауважити, що наявність психічного здоров'я особи не підлягає доведенню, оскільки існує його презумпція, а доведення потребує саме факт психічної хвороби у особи. Сумніви в психічній

▪ Вирішення справ про визнання недійсними правочинів, вчинених дієздатною особою в момент, коли вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними / Т. В. Водоп'ян// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2016. – № 2(14) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2016/n2/16vtvmkn.pdf>.

повноцінності особи, які можуть з'явитися за наявності окремих, малозначних, суперечливих відомостей про ті чи інші розлади психічної діяльності, у разі неможливості їх усунення, повинні трактуватися на користь особи, тобто на перевагу презумованого твердження – її психічного здоров'я.

Якщо ж у наданих матеріалах містяться переконливі дані про наявність у особи в минулому до моменту вчинення правочину, певної психічної хвороби, виражених психічних розладів, які виключають можливість усвідомлювати свої дії та керувати ними з несприятливою в цілому динамікою, то на момент вчинення правочину повинна презумуватися наявність психічної хвороби, а твердження про одужання, стійке покращення психічного стану, відновлення здатності усвідомлювати свої дії та керувати ними повинно доводитися. В такому випадку сумніви трактуються на користь наявності психічної хвороби.

За відсутності медичної документації взагалі, вирішення експертних та діагностичних питань повинно ґрунтуватися на вивченні та аналізі інших об'єктів експертного дослідження (показаннях свідків, юридичних документах), які містять інформація про психічний стан особи.

Таким чином, підставою для визнання правочину недійсним із зазначеної підстави може бути тільки абсолютна неспроможність особи у момент вчинення правочину розуміти значення своїх дій та (або) керувати ними та у основі рішення суду про недійсність правочину не можна покладати висновок експертизи, що ґрунтується на припущеннях (ч. 4 ст. 60 ЦПК України).

Якщо такої абсолютної неспроможності судово-психіатричною експертизою не встановлено, суд оцінивши докази у справі у їх сукупності відмовляє у задоволенні позову про визнання правочину недійсним.

-
- Вирішення справ про визнання недійсними правочинів, вчинених дієздатною особою в момент, коли вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними / Т. В. Водоп'ян// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2016. – № 2(14) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2016/n2/16vtvmkn.pdf>.

Так, у справі про визнання договору дарування 11/12 квартири недійсним висновком судово-психіатричного експерта встановлено, що при укладенні договору дарування частини квартири від особа страждала органічним розладом особистості зі зниженням когнітивних здібностей. При укладенні договору дарування частини квартири вона не могла в повній мірі усвідомлювати значення своїх дій і керувати ними. Суд дійшов висновку, що проведеною у справі експертизою не зроблено висновку про абсолютну неспроможність позивача під час укладення нею із відповідачем договору розуміти значення своїх дій та керувати ними, а лише стверджено, що існуючі в той час порушення її психічної діяльності істотно впливали на здатність усвідомлювати значення своїх дій і керувати ними, що саме по собі не є підставою для визнання укладеного в такому стані договору недійсним з підстав, передбачених ч. 1 ст. 225 ЦК України [15].

Щодо категорії справ про визнання правочинів вчинених фізичною особою у стані адієздатності недійсними, слід зазначити, що найчастіше предметом оспорення є заповіти, договори дарування, купівлі-продажу, міни, банківські договори.

Слід відзначити, що експертний висновок не є беззаперечним фактом, а лише одним із доказів та повинен оцінюватись судом у сукупності з іншими відповідно до правил ч.ч. 2, 3 ст. 212 ЦПК України.

Висновки. З аналізу практики розгляду судами справ досліджуваної категорії вбачається, що деякі суди помилково розмежують підстави для визнання правочинів недійсними, неправильно застосовуючи положення ст. 226 ЦК України до правовідносин, що підпадають під дію статті 225 ЦК України.

▪ Вирішення справ про визнання недійсними правочинів, вчинених дієздатною особою в момент, коли вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними / Т. В. Водоп'ян// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2016. – № 2(14) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2016/n2/16vtvmkn.pdf>.

В результаті проведеного дослідження можна стверджувати, що законодавство не визначає поняття адієздатності та чітких критеріїв цього правового явища. Питання визначення стану, у якому дієздатна фізична особа, вчинила правочин в момент, коли вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними є недослідженим в достатній мірі в науці цивільного права. В судовій практиці на підставі ст. 225 ЦК України найчастіше розглядаються справи пов'язані з недійсністю заповітів, договорів купівлі продажу, дарування, банківського кредиту. Разом з тим, відповідно до правової позиції Верховного Суду України суди повинні вирішувати питання про недійсність правочину на підставі ст. 225 ЦК України лише, якщо встановлено абсолютну неспроможність особи, яка вчинила правочин, розуміти значення своїх дій та керуватися ними при його вчиненні. Однак процес доведення такої абсолютної неспроможності на практиці є досить складним, а особливо у справах, які розглядаються після смерті такої особи.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України // Офіційний Вісник України. – 2003. – № 11. – С. 1-461
2. Красавчиков, О. А. Юридические факты в советском гражданском праве / О. А. Красавчиков. – М.: Юридическая литература, 1958. – 182 с.
3. Веберс Я. Р. Правосубъектность граждан в советском гражданском и семейном праве / Я. Р. Веберс. – Рига: Знание, 1976. – 232с.
4. Ойгензихт, В. А. Воля и волеизъявление / В. А. Ойгензихт. – Душанбе: Дониш, 1983. – 256 с.

▪ Вирішення справ про визнання недійсними правочинів, вчинених дієздатною особою в момент, коли вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними / Т. В. Водоп'ян// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2016. – № 2(14) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2016/n2/16vtvmkn.pdf>.

5. Данилова Л. Я. Гражданская правосубъектность лиц, страдающих психическими расстройствами [Текст] // Юридический мир. – 2000. – № 3. – С. 14.
6. Рясенцев В. Вопросы недействительности сделок в судебной практике / В. Рясенцев // Социалистическая законность. – 1950. – № 9. – С. 30.
7. Длугош О. І. Дефект волі у правочині, вчиненого адієздатною особою [Електронний ресурс] / О. І. Длугош // Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. – 2014. – № 10. – С. 139-145. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivif_2014_10_22.
8. Шепель Т. В. Деликт и психическое расстройство: цивилистический аспект : автореферат дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. / Т. В. Шепель; Российская академия государственной службы. – Томск, 2006. – 42 с.
9. Романюк Я. М. Коментар постанови Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 р. № 9 «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» / Я. М. Романюк. – К.: Істина, 2011. – 96 с.
10. Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України та постанов Верховного Суду України у справах цивільної юрисдикції. – Х.: Одісей, 2012. – 456 с.
11. Постанова Верховного Суду України від 17 вересня 2014 року у справі № 6-131цс14 [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/6F891D94F72CAD72C2257D5D00218830](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/6F891D94F72CAD72C2257D5D00218830).

▪ Вирішення справ про визнання недійсними правочинів, вчинених дієздатною особою в момент, коли вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними / Т. В. Водоп'ян// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2016. – № 2(14) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2016/n2/16vtvmkn.pdf>.

12. Рішення Броварського районного суду Київської області від 03.12.2015 р. у справі № 361/7958/14-ц // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/54275513>

13. Цивільний процесуальний кодекс України // Офіційний Вісник України – 2004. – № 16 – С. 1 – 1088.

14. Первомайский В. Презумпции в психиатрии // Вісник Асоціації психіатрів України. – 1995. – № 2. – С. 7–17.

15. Рішення Ленінського районного суду міста Миколаєва від 07.12.2015 р. у справі № 489/6877/14-ц// Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/54503396>

Водоп'ян Т. В.

Вирішення справ про визнання недійсними правочинів, вчинених дієздатною особою в момент, коли вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними

Статтю присвячено особливостям вирішення судами справ про визнання недійсними правочинів, вчинених дієздатною фізичною особою в момент, коли вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними. Досліджено поняття «адієздатність» та його зв'язок із поняттям «дієздатність». Досліджено судову практику у вказаній категорії справ. Проаналізовано порядок доказування неможливості особи усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними у момент вчинення правочину.

▪ Вирішення справ про визнання недійсними правочинів, вчинених дієздатною особою в момент, коли вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними / Т. В. Водоп'ян// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2016. – № 2(14) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2016/n2/16vtvmkn.pdf>.

Ключові слова: правочин, недійсність, момент, коли особа не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними, дієздатність, адієздатність, судовий розгляд.

Водоп'ян Т. В.

Решение дел о признании недействительными сделок, заключенных дееспособным физическим лицом в момент, когда оно не осознавало значение своих действий и (или) не могло руководить ими

Статья посвящена особенностям разрешения судами споров о признании недействительными сделок, заключенных дееспособным физическим лицом в момент, когда оно не осознавало значение своих действий и (или) не могло руководить ими. Исследовано понятие «адееспособность» и его соотношение с понятием «дееспособность». Проведено исследование судебной практики в указанной категории дел. Проанализировано порядок доказывания невозможности осознавать значения своих действий и (или) руководить ими в момент заключения сделки.

Ключевые слова: сделка, недействительность, момент, когда лицо не осознавало значение своих действий и (или) не могло руководить ими, дееспособность, адееспособность, судебное рассмотрение.

Vodopian T. V.

Litigation in cases of invalidation of the transaction concluded by a capable person at the moment when he/she did not comprehend the meaning of his/her actions and/or could not control them

One of the legislative grounds for the transaction to be considered invalid is a defect of will expression. When making a transaction will expression of the

-
- Вирішення справ про визнання недійсними правочинів, вчинених дієздатною особою в момент, коли вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними / Т. В. Водоп'ян// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2016. – № 2(14) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2016/n2/16vtvmkn.pdf>.

party is significant and in accordance to the law have to be free and shall correspond to party's inner volition. The violation of this rule is the ground for seek invalidity of a transaction in court. The national jurisprudence regarding cases of invalidity of a transactions shows legislative gaps in issues of legal consequences of invalidity of transaction conclusion by a capable natural person who at the moment of its conclusion did not comprehend the meaning of his/her actions and/or could not control them.

Researched state when capable person who did not comprehend the meaning of his/her actions and/or could not control them should be distinguished from restricted capability and incapability determined by the court decision.

Scientist O. A. Krasavchikov proposed the term «absence of legal capacity – a-capability» to determine this state. It should be pointed out that Ukrainian legislation doesn't use that term and the civil law doctrine doesn't determine clear structure and definition of the notion «absence of legal capacity (a-capability)».

Unlike legal incapability that connected with recognition of person to be incapable by court (art. 39 Civil Code of Ukraine) in case of actual incapability, it has temporary and even sometimes single nature.

Courts mostly deal with cases relating validity of will, purchase contracts, gift contracts, bank loan contracts on the basis of art. 225 Civil Code of Ukraine.

At the same time according to legal conclusion of the Supreme Court of Ukraine courts should decide question about the invalidity of transaction on the basis of art. 225 Civil Code of Ukraine only when the absolutely inability of a person who had made a transaction to comprehend the meaning of his/her actions and/or control them was determined.

-
- Вирішення справ про визнання недійсними правочинів, вчинених дієздатною особою в момент, коли вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними / Т. В. Водоп'ян// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2016. – № 2(14) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2016/n2/16vtvmkn.pdf>.

Besides the evidentiary process of the absolutely inability is complicated in practice, especially in cases that hear after person's death.

Key words: agreement, invalidation, capacity, absence of capacity, litigation.

-
- Вирішення справ про визнання недійсними правочинів, вчинених дієздатною особою в момент, коли вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними / Т. В. Водоп'ян// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2016. – № 2(14) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2016/n2/16vtvmkn.pdf>.